

EXORDIUM

VIERDE UNIT

LEZING VAN

HET EXORDIUM PARVUM

Deze unit nodigt uit het Exordium Parvum nauwgezet te lezen en u af te vragen welke aspecten van het Cisterziënzer leven de Stichters wensten te belichten toen zij hun identiteit definieerden.

Hoe daagt het Exordium Parvum ons heden uit?

DOELSTELLINGEN

- a. Met de inhoud van het Exordium Parvum zeer vertrouwd worden en bekwaam worden er gemakkelijk mee om te gaan.
- b. De bedoeling en de structuur van de tekst waarderen en de doorwerking aanvoelen van de overtuigende of polemische aspecten ervan.
- c. De monastieke waarden noteren die in de Cisterciënzer hervorming aan bod kwamen alsook de manier waarop ze naar de praktijk toe werden uitgedrukt.

LEZING VAN *HET EXORDIUM PARVUM*

Geleerden onderscheiden gewoonlijk twee methoden om een document als het Exordium Parvum te lezen. Het zijn complementaire methoden ter bestudering van een tekst; ze sluiten elkaar niet uit.

1. Een **diachronische benadering** schenkt aandacht aan de diverse stadia in de evolutie van de tekst, heel bijzonder aan de bronnen en verscheidene invloeden die zulke ontwikkelingen veroorzaakten.
2. Een **synchronische benadering** ontvangt de tekst in zijn definitieve of canonieke vorm en tracht de inwendige coherentie van de eindtekst te ontdekken.

Met het zicht op persoonlijke studie is het doorgaans beter zich te concentreren op het zoeken van wat de tekst in zijn geheel bedoelt, zonder te proberen de afkomst van elk element van de eindtekst in kaart te brengen.

1. Enkele waarschuwingen omtrent het Exordium Parvum.

Er bestaan drie verhalen die de stichting van Cîteaux beschrijven:

1. Het Exordium Parvum is een deel van de juridische verzameling die zich van 1119 tot ongeveer 1170 ontwikkelt.
2. Het Exordium Cistercii is een deel van definitieve documenten, die geschreven werden hetzij rond 1124, hetzij rond 1137.
3. Het Exordium Magnum is een verzameling van stichtende anekdotes door Conrad van Eberbach gecompileerd in de eerste decades van de dertiende eeuw.

Het is niet onredelijk te suggereren dat het Exordium Parvum begon te leven als een dossier van archiefdocumenten met inleiding en commentaar. Wij schrijven het eerste auteurschap van het Exordium Parvum toe aan Abt Stefanus, wel wetend dat zijn werk later door anderen bijgewerkt werd en gewijzigd ter aanpassing aan nieuwe omstandigheden. Wat voor ons belangrijk is, is het feit dat onafgezien van zijn nut bij het steunt aanbeveling ter pauselijke goedkeuring, de eindtekst van het Exordium Parvum door de Orde beschouwd werd als het trouwe verslag van de oorsprong en de idealen van de Cisterciënzer hervorming. Onze eerste voorvaderen zagen ons leven als weerspiegeld in deze tekst, en zo mogen wij het ook zien !

De zienswijze van Br. Chrysogonus Waddel

In het kort denk ik dat een zorgvuldige (vormkritische) analyse van het Exordium Parvum door geleerden (vrij van allerlei fantasieën) ertoe zou leiden te suggereren dat het Exordium Parvum eerst een Apologie was van het Nieuwe Klooster; dat deze compilatie eerst bestond uit een reeks documenten met letterkundige inleiding en commentaar, en dat het dagtekende van voor de bevolkingsexplosie dat begon bij de stichting van La Ferte in 1112; dat dit origineel materiaal toen onderhevig was aan latere bijvoegsels, zodat het kon passen bij de groei van de Orde en de snelle uitbreiding en organisatie gebaseerd op CC; en dat de .. en de titels der hoofdstukken met hun "moderne" terminologie (Citeaux in plaats van Nieuwe Klooster) eenvoudig bijvoegsels waren van relatief late datum. Dus zou het Exordium Parvum, zoals wij het in het handschrift van Laibach vinden, wel een latere versie kunnen zijn van een veel vroegere compilatie en, in die hypothese, zouden de modernisering... en redactionele herzieningen gebeurd zijn in functie van de uitgave van een meer uitgebreide, gedetailleerde inleiding tot de Cisterciënzer gebruiken van rond 1147.

("The Exordium Cistercii" en de "Summa Carta Caritatis":
A discussion continued in Cistercian Ideals and Reality 1978, blz. 45).

2. De structuur van het Exordium Parvum:

Er zijn 4 hoofddelen in het Exordium Parvum:

Proloog

- a. Hoofdstukken 1-4 De verhuizing van Molesme naar Citeaux.
- b. Hoofdstukken 5-9 De terugkeer van Robertus en de opvolging door Albericus.
- c. Hoofdstukken 10-14 Het Romeins Privilege.
- d. Hoofdstukken 15-18 Verstevinging en groei.

De hoofdstukken 1-14 worden gekenmerkt door het feit dat acht officiële documenten er in opgenomen zijn. In de Engelse vertaling (uitgedeeld met het Exordium), zijn deze documenten schuin gedrukt. Deze inlassingen vertragen aanzienlijk het verhaal en maken het wat zwaar. De bedoeling ervan is niet te verhalen, maar wel te overtuigen: namelijk bij de lezer een indruk te wekken van stevige wettelijkheid. De hoofdstukken 15-18 behelzen

twee lijsten van "Instellingen", die ook het verhaal onderbreken, dit keer om de eigen manier van leven in het Nieuwe Klooster te beschrijven. De hoofdstukken kunnen als volgt, meer in de bijzonderheden, geklasseerd worden:

- a. De verhuizing van Molesme naar Cîteaux:**
1. De oorsprong van het Klooster van Cîteaux.
 2. **De brief van de Legaat Hugo: TEKST**
 3. Over het vertrek van de monniken van Cîteaux vanuit Molesme, en over hun aankomst te Cîteaux, en over het Klooster waar zij begonnen.
 4. Hoe deze plaats rees totdat het een abdij werd.
- b. De terugkeer van Robertus en de opvolging door Albericus:**
5. Dat de monniken van Molesme het Oor van de Heer Paus hebben verontrust omwille van de terugkeer van Abt Robertus.
 6. **De brief van de Heer Paus bij gelegenheid van de terugkeer van de Abt. TEKST**
 7. **Het Decreet van de Legaat over de hele zaak van de monniken van Molesme en de Cisterziënsers. TEKST**
 - ! 7.12.15:Narratief bijvoegsel.
 8. **De aanbevelingsbrief van Abt Robertus. TEKST**
 9. Over de verkiezing van Albericus als eerste Abt van de Kerk van Cîteaux.
- c. Het Romeins Privilege.**
10. Over het Romeins Privilege
 11. **De brief van de kardinalen Johannes en Benedictus: TEKST**
 12. **De brief van Hugo van Lyon: TEKST**
 13. **De brief van de Bisschop van Châlons: TEKST**
 14. **Het Romeins Privilege: TEKST**
- d. Verstevinging en groei.**
15. De "Instellingen" van de monniken van Cîteaux die van Molesme kwamen.
 16. Over hun leed.
 17. Over de dood van de eerste Abt en de ...van de tweede, en over hun "Instellingen" en vreugde.
 18. Over de Abten.

Het valt gemakkelijk te zien dat het verhaal enkel en alleen een middel is voor de overdracht van de officiële teksten. Het "Exordium Cistercii" geeft een beter verhaal door het op zij laten van deze teksten.

3. De officiële teksten van het *Exordium Parvum*.

Een van de insinuaties van Jean Fefevre, die de gewone monniken en monialen geschokt heeft, was een bedrieglijk element in de voorstelling van de verscheiden documenten die in

het Exordium Parvum ingelast zijn. Ofwel waren de teksten zelf valse geschriften (zoals de brieven in EP 11-13), ofwel werden ze in een andere context opgenomen met de bedoeling gunstiger over te komen (EP2). Andere geleerden verwierpen zijn stelling of - tenminste - wijzigden zijn besluiten. Een eindoordeel hierover is slechts mogelijk op basis van diepgaande studie van de handschriften en nauwkeurige analyse en vergelijking met soortgelijke teksten. Wat de bedoelingen van het Exordium aangaat, willen wij de betrouwbaarheid van deze officiële documenten aannemen, hoewel wij met de gemaakte opmerkingen rekening zullen houden wanneer wij de desbetreffende hoofdstukken van het Exordium Parvum zullen bestuderen.

Documenten die een beslissing medelen werden geschreven naar gelang een eigen structuur, hoewel soms elementen weggelaten werden. -enige pauselijke "acta" volgen soortgelijk patroon.

1. Protocol.

- a. Van wie + naar wie (Dit is de gebruikelijke regel wanneer een overste schrijft, en omgekeerd wanneer een onderdaan schrijft).
- b. Of groet.

2. Inhoud van de tekst.

- a. Berichtgeving ("Het weze bekendgemaakt aan ...").
- b. Korte geschiedenis van het geval.

N.B. c. Decreet of beslissing.

d.

3. Einde

- a. handtekening
titel
- c.
- d. plaats

4. Enkele merkwaardige thema's in het Exordium Parvum

Primitieve idealen.

De oudste documenten van Cîteaux, los van alle problemen die historici ermee kunnen hebben, spreken ons duidelijk over de volgende idealen:

- ! **Authenticiteit** in de monastieke observantie, in het spirituele en het liturgische leven.
- ! **Eenvoud** en armoede in alles,
om arm te zijn met de arme Christus en Hem te volgen.
- ! **Eenzaamheid** om voor God te kunnen leven
en tegelijk een broederlijke communio te kunnen opbouwen.
- ! **Gestrenghed** van leven en arbeid
om de nieuwe mens te doen groeien.
- ! **Absolute getrouwheid** aan de Regel van Sint Benedictus,
zonder toevoegingen die tegengesteld zijn aan de geest of de letter van de Regel.

Dom Bernardo Olivera, Rondzendbrief 26 januari 1998.

aangezien wij vooral belangstelling koesteren voor de waarden van de eerste Cisterciënzers is het van belang er naar te kijken wanneer wij lezen, zo bijvoorbeeld:

- ! Welke was de houding van de Stichters tegenover de Regel van St. Benedictus? Schrijf woorden en zinnen op die zij gebruiken om deze te beschrijven; maak een lijst op van diverse uitdrukkingen en tracht tot een synthese te komen.
- ! Een stuk accent wordt gelegd op vrede, rust, afwezig zijn/uitblijven van al wat stoort. Kijk nauwkeurig naar de referenties. Welk doel dienen “vrede” en “rust”?
- ! Zoek woorden die persoonlijke houdingen of gevoelens beschrijven: “liefde”, “opgeruimdheid”, verwerping, alsook bijwoorden als vurig.
- ! Welke rol wordt aan God toegeschreven in de stichting en versteviging van het Nieuwe Klooster?
- ! Welke aanwijzingen kunt u vinden in verband met de christologie van de Stichters?

Willen wij baat hebben van onze lezing, dan moeten wij actief lezen - vragen stellen en naar antwoorden zoeken.. Maak lijsten, teken diagrammen en tracht met eigen woorden te resumeren: dit zijn methoden om attent te blijven en om ons te helpen bij de eigen ontdekking van wat de tekst bedoelt. Indien u wat Latijn kunt lezen en beschikt over een Latijnse tekst, is het nuttig deze naast de vertaling te lezen -: zo is het gemakkelijker het gebruik van een gespecialiseerde woordenschat te ontwaren.

De units 6-10 zullen van dichterbij enkele bijzondere thema's bestuderen, maar ook in deze loont het de moeite te beginnen te reflecteren over “Cisterciënzer waarden”. Het kan interessant zijn het Exordium Parvum met het Exordium Cistercii te vergelijken.

5. Een gesloten lezing van het Exordium Parvum.

Men kan de lezing gemakkelijheidshalve in 6 delen indelen:

- a. De proloog
- b. Hoofdstuk 1-2
- c. Hoofdstuk 3-4
- d. Hoofdstuk 5-9
- e. Hoofdstuk 10-14
- f. Hoofdstuk 15-18

a. De Proloog.

Deze is een plechtige inleiding die de nadruk legt op continuïteit tussen de “eerste Stichters” en ons, hun “opvolgers”. Zij wil deze opvolgers inlichten hoe hun klooster en leefwijze tot hen kwamen. Dit is een tekst die ons iets gaat vertellen over onszelf en onze

